

Виступ

на секції керівників сільських шкіл Обухівського району Київської області

Мелешко В.В.,

канд. пед. наук, завідувача лабораторії сільської школи

«Моделювання освітнього округу в сільській місцевості на засадах інтеграції та взаємодії»

Шановні учасники серпневої конференції освітян!

Щиро вітаю всіх педагогів Обухівщини з початком нового навчального року, бажаю всім плідних вчинків на освітянському полі, щоб воно було завжди життєдайним, урожайним і обігрите ясним сонцем і мирним небом.

Вітчизняна освіта за останні десятиріччя зазнала значних трансформацій завдяки різним впливів, в тому числі активним процесам соціальної, ментальної, економічної, політичної диференціації суспільства. Характер трансформацій, на наш погляд, є не скільки результатом впроваджуваних реформ, скільки намагання суспільства адекватно відповідати на виклики часу.

Враховуючи тенденції розвитку сучасної освіти у світовому вимірі, вчені звертають увагу на характер проведених перетворень у освіті, що реалізується двома основоположними напрямками, перший – визначає спрямованість освітніх реформ на регіоналізацію, другий – орієнтує на процеси глобалізації у соціальному житті.

Якщо глобалізація передбачає природній процес універсалізації досягнень людської культури та її постійного впливу на розгортання взаємозв'язку з розвитком єдиного європейського і світового

інформаційного, соціального, економічного, політичного, освітнього простору, то регіоналізація виступає ресурсом збереження і відтворення національної культури, етнічної ідентичності людини в умовах полікультурного розвитку держави.

Слід зазначити, що освітня система кожного регіону нашої країни з одного боку є цілісною, самостійною, соціальною, педагогічною структурою з характерними для неї регіональними особливостями і функціональними зв'язками, що існують між її компонентами, з іншого боку інтегрована у цілісний вітчизняний освітній простір.

У цьому контексті активна модернізація закладів освіти у сільській місцевості тісно пов'язана з потребами та необхідністю системної науково обґрунтованої трансформації мережі сільських шкіл з метою їх перетворення у нові, цілісні освітні системи (освітні округи), що, як правило, різняться своєю структурою, змістом, цільовим призначенням та ін.

Із цих позицій ми розглядали проблеми створення та функціонування освітнього округу у сільській місцевості

Досягнення вітчизняних та зарубіжних вчених слугують методологічною основою у розвитку теорії і практики функціонування освітніх систем різного типу. Методологічні положення розвитку та організації освіти у сільській місцевості розглядаються у дослідженнях вітчизняних вчених В.Г. Кузя, О.М. Коберника, Н.І. Шиян, І.Г. Осадчого, Г.І. Іванюк та ін.

Процес створення освітніх округів у різних областях України активізувався після затвердження Положення освітній округ. Як свідчить практика, на регіональному рівні розробляються й реалізуються програми розвитку регіональної мережі закладів загальної середньої освіти, що передбачають функціонування нових структур (освітніх округів). Цей процес вимагає перегляду статусу окремих навчальних закладів, змін у їхніх статутах, реорганізації структури управління освітою та ін.

Досвід узгодження функцій між органами управління освітнім округом та відділом освіти у багатьох педагогічних інформаційних джерелах висвітлюється частково, фрагментарно, що свідчить про потребу системного вивчення цієї проблеми з врахуванням регіональних чинників та впливів.

Проблема функціонування освітнього округу у сільській місцевості досліджується науковцями лабораторії сільської школи (підрозділом Інституту педагогіки НАПН України), обґрунтовуються організаційні та педагогічні умови функціонування такого утворення.

У процесі дослідження апробація прогностичної моделі освітнього округу, цільова програмареалізації моделі, окремі змістові компоненти варіативної складової навчального плану, що відображають специфіку сільського середовища, експериментальну перевірку проходять і на баз ішкіл Обухівського району: зокрема. в Семенівській ЗОШ І-ІІІст, Великодмитровецькій ЗОШ І-ІІІ ст., Підгірцівській ЗОШ І-ІІІ ст., Стробезрадицькій ЗОШ І –ІІ ст. в яких упроваджуються й інші експериментальні матеріали прикладного характеру. У 14 районах Івано-Франківської області здійснюється апробація експериментальних моделей освітніх округів, де значну координаторську роботу здійснює ОІППО по їх упровадженню (координатор Л.І Келембет, зав. кафедри О.Я. Мариновська, ректор Р.М.Зубяк).

Експериментально-пошукова робота здійснюється відповідно до укладених угод з управліннями освіти і науки обласних державних адміністрацій, обласними інститутами післядипломної освіти, відділами освіти райдержадміністрацій, загальноосвітніми навчальними закладами.

Зазначимо, що ідея створення освітніх округів підтримана Міністерством освіти і науки України, що розглядається як певний поступ у модернізації регіональної системи освіти. За статистичними даними МОН України сьогодні функціонує близько 2-х тисяч освітніх округів , що різняться за структурними, цільовими, змістовими характеристиками.

Функціонування освітнього округу розглядаємо як певний зразок відкритої педагогічної системи, як науково обґрунтований вибір структури, що забезпечує раціональне використання ресурсної бази, інноваційних технологій, врахування специфіки діяльності закладу, що корелюються з потребами регіону та вимогами суспільства.

Результативність функціонування освітнього округу значною мірою залежить від наявності та концентрації матеріально-технічних, фінансових, кадрових ресурсів, функціонування освітніх інформаційно-ресурсних центрів, систем дистанційного навчання шкільного чи міжшкільного рівня та ін. Проте важливо забезпечити умови для найширшої взаємодії закладів, що входять до складу освітнього округу. Перехід на нові форми взаємодії суб'єктів освітнього округу підвищує відповідальність за результати та показники кожного навчального закладу.

У стратегічному вимірі освітній округ у сільській місцевості розглядаємо як багатофункціональний освітній комплекс, як центр культурного життя його мешканців, гарант розвитку регіонального освітнього простору. У сільській місцевості освітній округ окрім реалізації освітньо-виховних завдань, відіграє важливу роль у підготовці кадрів для різних галузей господарства, в тому числі й сільського, впливає на соціально-економічний та культурний розвитку села, а такі характеристики як соціокультурність та поліфункціональність надають йому особливого статусу.

Загальноосвітні навчальні заклади та заклади іншого підпорядкування, що входять до складу освітнього округу виконують замовлення сільської громади і водночас перебувають під її постійним впливом, що актуалізує проблему запровадження нових форм управління цим утворенням .

Процеси взаємодії закладів освіти, культури, громадських організацій та інших структур, зацікавлених у підвищенні якості освіти у сільській місцевості, актуалізують та підтверджують вагомість теоретичних обґрунтувань умов функціонування освітнього округу, варіативності форм

взаємозв'язку між суб'єктами цього утворення, визначенні методологічних засад, що охоплюють сукупність принципів, підходів, закономірностей розвитку освітнього округу.

Як підтверджують результати дослідження функціонування освітніх округів, побудованих на принципах інтеграції та кооперації сприяє формуванню нової вертикалі управління освітньою системою, що з одного боку слугує об'єднуючим важелем для вироблення єдиної стратегії розвитку регіональної освіти, що розвивається на тлі регіональної ментальності, звичаїв, культури, з іншого – формується як цілісний освітній простір для підвищення якості освіти відповідно до зростаючих вимог та потреб суспільства.

У процесі проектування моделі освітнього округу важливими, на наш погляд, є такі аспекти як мотиваційний, організаційний, технологічний, ресурсний. Зокрема мотиваційний – стимулює готовність педагогічного сапівтовариства, місцевої громади виступати активними суб'єктами у розробленні стратегічних документів щодо розвитку освітнього округу, спонукає до участі у розробленні конструктивних рішень та їх реалізацію.

Взаємодія педагогічних колективів, зростання аспекту змагальності, розширення комунікацій актуалізують інноваційну діяльність (метод проектів, технологій індивідуального навчання, особистісно-орієнтованих технологій та ін.), освоюють технології моделювання, що гармонійно пов'язано з підвищенням якості освіти та її доступності у сільській місцевості. Однією із умов ефективного функціонування освітнього округу є проектування відповідної моделі, що враховує регіональні особливості цього утворення.

Організаційний аспект в моделюванні освітнього округу ґрунтується на положеннях нормативного характеру. Засадничим у цьому контексті слугує Положення про освітній округ, Методичні рекомендації щодо складення регіональних планів створення освітніх округів та модернізації мережі професійно-технічних, загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі

шкіл-інтернатів (розпорядження КМУ від 5.09. 2012 р. № 675-р), Положення про дистанційне навчання (наказ МОН від 25.04.2013 №466, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30.04.2013 №703/23235) та ін.

Організаційні питання у межах освітнього округу вирішуються на добровільних засадах, на основі укладання угод про співпрацю та взаємодію, що в управлінському аспекті належать до об'єкта міжшкільного рівня. При цьому перехід на нову систему функціонування передбачає :

- наступність на всіх ступенях навчання, виховання та розвитку особистості;
- реалізацію єдиної парадигми (стратегії) всіма суб'єктами освітнього округу;
- широкий вибір навчальних програм на різних етапах навчання;
- використання висококваліфікованого кадрового потенціалу опорних шкіл та інших закладів, що реалізують програми загальної середньої освіти.

Технологічний аспект пов'язаний з підготовкою управлінців місцевого рівня, керівників освітніх округів (голів рад), навчальних закладів, об'єднань до оволодіння новими управлінськими технологіями спрямованими на досягнення поставленої мети. Відбір та освоєння сукупності технологій, що використовуватимуться в освітньому, виховному та управлінському процесах.

Ресурсний аспект передбачає забезпечення, розстановку та можливостей використання кадрового потенціалу, що обслуговує освітній округ, інформаційних, комунікативних систем, матеріально-технічного забезпечення та ін.

Ми виходили із того, що за нашими припущеннями теоретично обґрунтована модель освітнього округу, як цілісна педагогічна система забезпечить ефективне використання розгалуженої інфраструктури освітніх, соціокультурних закладів певного регіону, у педагогічній практиці розширить можливості та доступ до освітніх ресурсів учням малочисельних шкіл, підвищить якість освітніх послуг, поліпшить умови для реалізації

програм допрофільної підготовки та профільного навчання старшокласників за напрямками актуальних для сучасного життя, в тому числі для ведення власного господарства.

Особливу роль в моделі освітнього округу відіграє опорна школа, яка надає посильну допомогу малочисельним школам, що на договірних засадах входить до цього об'єднання. На базі опорних шкіл реалізуються програми профільного навчання, міжшкільних факультативів, курсів за вибором, додаткової освіти тощо. Вони можуть виконувати функції ресурсного центру, де зосереджено масив нових методичних напрацювань, методичні кейси, портфоліо вчителя, методичні ресурси для проведення майстер-класи з тих чи інших проблем. На базі цих закладів систематично проводяться відкриті уроки з використанням інноваційних технологій, організовується робота тематичних творчих груп щодо впровадження інновацій у педагогічну практику.

Процес гармонійної взаємодії закладів як складових освітнього округу будується на методології функціонування педагогічних систем, принципах цілісності, когерентності, узгодженості, відкритості, орієнтованих на інтеграцію у широку систему глобальних і локальних соціально-економічних відносин, позитивно впливаючи на збереження і розвиток регіональної освітньої системи у сільській місцевості.

Вагомим компонентом моделі освітнього округу вважаємо управлінський, що здійснюється на принципах взаємодії.

При цьому в управлінні освітнім округом слід враховувати рівень взаємодії учасників освітнього процесу, що здійснюється на трьох рівнях: низькому, середньому та високому.

Низький рівень організації взаємодії суб'єктів освітнього округу характеризується відсутністю цілеспрямованості зв'язків та розрізненості у проведенні тих чи інших видах діяльності. Структури, що входять до складу освітнього округу, функціонують незалежно один від одного (або паралельно), а проведення окремих спільних дій свідчить про епізодичний

характер взаємодії. При цьому взаємозв'язок існує мимовільно (спонтанно), а педагоги частково враховують, або не враховують зайнятість учнів іншими формами діяльності. Також відсутній регламент спільних дій, а інституційне оформлення спільної діяльності охоплює окремі аспекти освітнього процесу.

На цьому рівні взаємодії існують інформаційні, спонтанні некеровані зв'язки.

Середній рівень характеризується цілеспрямованістю, перевагою одиничних зв'язків, що характерні для певного напрямку діяльності (наприклад, поглиблення знань, що відбувається у формі міжшкільного факультативу), з узгодженням змісту, форм, часовими обмеженнями.

Для цього рівня характерна односторонність, цілеспрямованість, системність (реалізуються індивідуальні творчі плани, виконуються колективні завдання, здійснюються дослідження процесів, явищ; організовується проектування, конструювання та ін.).

На цьому рівні організації взаємодії між закладами освітнього округу відбувається уніфікація цілей, визначення аспектів взаємозв'язку з того чи іншого напрямку, узгодження програмних дій, що охоплюють змістовий, процесуальний чи інші аспекти спільної діяльності.

Високий рівень організації взаємодії між суб'єктами освітнього округу характеризується цілісною системою організованих зв'язків. Наявністю комплексного планування, розробленням спільного розкладу, режиму роботи учасників освітнього процесу. На цьому рівні взаємодії чітко виражена комплексна та узгоджена співпраця, що охоплює різні напрями роботи, відображаючи цілісність нової педагогічної системи.

Робота з упровадження моделей освітніх округів триває, зокрема модель освітнього округу №4 Обухівського району (на базі Семенівської ЗОШ I-III ст.) та результати її впровадження знайдуть відображення на сторінках монографії « Функціонування освітнього округу в сільській місцевості: теорія і практика », що планується до видання у 2015 році.

Детальні результати експериментального впровадження моделі освітнього округу будуть обговорюватися на районному науково-практичному семінарі в жовтні цього року.

Узагальнення результатів наукового дослідження «Організаційно-педагогічні умови функціонування освітнього округу у сільській місцевості» планується оприлюднити на Всеукраїнській науково-практичній конференції в м. Івано-Франківську в листопаді 2014.

Запрошуємо педагогів – експериментаторів Обухівщини взяти участь у конференції.

Дякую за увагу!

З повагою В.В. Мелешко